

spørsmål. Vi i Regelrådet ser at alt for mange høringssaker mangler et bredt faglig grunnlag.

Større fokus på regelforenklinger internasjonalt

Det skjer mye på dette fagområdet internasjonalt og vi kan lære mye av andre. Regelrådet har god kontakt med de internasjonale ressursmiljøene på området, og vi er opptatt av å videreformidle beste praksis.

Vi har registrert at det over en tid har vært mye større fokus på «Better regulation» internasjonalt enn her hjemme. Gode rammebetingelser for næringslivet er et viktig konkurransefortrinn! Vi må hele tiden jobbe for å regulere næringslivet og vedta forenklinger som gjør at våre bedrifter ikke kommer dårligere ut enn internasjonale konkurrenter.

Praktisk implementering av åpenhetsloven

Vi opplever at mange virksomheter ønsker å etterleve kravene i åpenhetsloven og mange er godt i gang med arbeidet. Det er imidlertid mange som stiller seg spørsmål om «hvor mye» (eller «hvor lite») som må gjøres, samt hvordan gjøre dette rent praktisk.

Statsautorisert revisor
Josephine Rogne
Avdeling for Gransking, Compliance og Sikkerhet i PwC

Advokat
Marianne Støkken Pilgaard
Avdeling for Gransking, Compliance og Sikkerhet i PwC

Det er stadig større forventning om at virksomheter opptrer med ansvarlighet og respekt, også i sine verdikjeder. Dette er noe som kreves av myndighetene, men som man også ser etterspørres fra både kunder og leverandører.

Innføringen av åpenhetsloven i Norge må sees i sammenheng med det som skjer i resten av EU. UK Modern Slavery Act ble innført i Storbritannia i 2015 og Frankrike fikk i 2017 sin «Plan of vigilance». Tyskland og Nederland har vedtatt lover som trer i kraft 1.1.2023. Alle disse krever at virksomhetene gjennomfører gode aktsomhetsvurderinger av sine leverandører. I tillegg la EU i februar 2022 forslag til nytt direktiv for å harmonisere reglene. På sikt vil dagens norske regelverk utvides og slås sammen med nye EU-regelverk.

Enkel oversikt over kravene

Virksomheter som omfattes av loven plikter både å utføre aktsomhetsvurderinger, offentliggjøre en årlig redegjørelse for disse vurderingene, samt gi informasjon til enhver som retter en skriftlig forespørsel om det. Informasjonsplikten er gjeldende fra loven trer i kraft, mens redegjørelsen for aktsomhetsvurderingen senest skal offentliggjøres 30. juni 2023.

Virksomheter skal utføre regelmessige aktsomhetsvurderinger for å kartlegge, forebygge, begrense, reparere og gjøre rede for hvordan de håndterer eksisterende og mulige negative konsekvenser av sin virksomhet. Loven krever at virksomheter skal iverksette tiltak for å stanse, forebygge eller begrense negative konsekvenser avdekket gjennom aktsomhetsvurderinger. Videre skal virksomheten følge med på implemen-

terte tiltak og hvorvidt disse fører til ønskede resultater. Det fremgår også av loven at ansvarlighet skal være forankret i virksomhetens retningslinjer.

Slik implementeres kravene i praksis

I 2022 har vi bistått flere titalls virksomheter med å innrette seg etter åpenhetsloven og har bistått med informasjonsinnhenting, risikoklassifisering, monitorering og rapportering. Vår erfaring er at det å investere tid til å kartlegge og gjøre gode aktsomhetsvurderinger allerede nå vil gagne virksomheten på lengre sikt. Det er jo også slik at aktsomhetsvurderinger og tilhørende rapporteringer vil bli enklere å gjennomføre i år to og videre fremover om man allerede i år setter standarden.

PwC har utviklet en femstegsmodell for at virksomheter kan lykkes i arbeidet med åpenhetsloven. Arbeidet dekker alle krav som fremgår av loven, samt sørger for riktig forankring og involvering i arbeidet. Etter ferdig

gjennomarbeidet femstegmodell, ligger grunnlaget for rapporteringen klart.

Steg 1 – Forankring i styrende dokumenter

Et av lovkravene går ut på god forankring i styrende dokumenter. Dette steget handler i stor grad om å definere hvilken ambisjon og risikoakseptanse virksomheten har. Også i arbeidet med ansvarlighet og transparens i verdikjeden er det behov for en tydelig tone fra toppen, samt tydelige interne prosedyrer og policyer.

I dette steget er det naturlig å ta en nærmere titt på roller og ansvar i virksomheten, internkontroll, onboarding og kontraktsoppfølging knyttet til virksomhetens leverandører, samt revisjonsmuligheter.

Steg 2 – Analysere egen virksomhet på overordnet nivå

Her handler det om å få en god oversikt over hvordan leverandørporteføljen ser ut, hvem man har kontrakter med og hva man faktisk kjøper og selger.

Spørsmål vi mener det er naturlig å stille seg i denne fasen er:

- Hva slags kjennskap har du til dine leverandører og underleverandører?
- Hvor mange forretningsforbindelser har din virksomhet?
- Hva slags varer og tjenester kjøper og selger disse?
- Stilles det krav til leverandører pr. i dag med tanke på arbeidsforhold og menneskerettigheter? Hvis ja, stilles de samme kravene til underleverandører?
- Foreligger det klare ansvarsforhold for oppfølging av leverandører internt?
- Gjøres det grundige undersøkelser ved onboarding av nye leverandører?

Åpenhetsloven skiller mellom leverandørkjede og forretningspartner. Leverandørkjeden beskrives i loven som «enhver i kjeden av leverandører og underleverandører som leverer eller produserer varer, tjenester eller andre innsatsfaktorer som inngår i en virk-

Hvem loven gjelder for

Åpenhetsloven trådte i kraft 1. juli og gjelder for alle virksomheter, også utenlandske, som ikke er definert som små foretak etter regnskapsloven, og som er skattepliktige til Norge. Det gjelder hovedsakelig allmennaksjeselskaper, børsnoterte selskaper og selskaper som oppfyller to av følgende tre vilkår:

- Salgsinntekt på 70 millioner kroner
- Balansesum på 35 millioner kroner
- Gjennomsnittlig 50 årsverk i regnskapsåret

Også virksomheter som ikke er omfattet av loven, velger å gjøre akt-

somhetsvurderinger og innføre tiltak for å bedre kontroll i verdikjeden.

Dette kan være virksomheter som blir omfattet av loven om kort tid, eller virksomheter som har kunder som er omfattet av loven. Til tross for at sistnevnte ikke er omfattet av loven selv, må virksomheter være forberedt på å gi opplysninger om egen leverandørkjede dersom kunden ber om det. Mange virksomheter vil på den måten være berørt av åpenhetsloven, og det er vår erfaring at loven vil føre til økt ansvarlighet i leverandørkjeden hos veldig mange.

somhets levering av tjenester eller produksjon av varer fra råvarestadiet til ferdig produkt». En forretningspartner omtales som «enhver som leverer varer eller tjenester direkte til virksomheten, men som ikke er en del av leverandørkjeden».

Vi tolker forskjellene i definisjonen av leverandørkjede og forretningspartner, sammenholdt med § 4, å gi grunnlag for å avgrense aktsomhetsvurderingen til virksomhetens direkte forretningspartnere og ikke underleverandører av disse. Det er dermed bare forretningspartner med et direkte kontraktsforhold til virksomheten som omfattes av kravet om aktsomhetsvurdering.

Steg 3 – Risikoklassifisering av tredjeparter

Etter å ha fått en oversikt over egen leverandørportefølje er det viktig å klassifisere både leverandører og forretningspartnere ut fra hvilken risiko de utgjør for virksomheten og hvilken risiko for brudd som foreligger. Leverandører og forretningspartnere kan eksempelvis klassifiseres ved å se på industri, relasjon, kompleksitet i leverandørkjeden, korrupsjonsrisiko basert på land (TI-indeks), selskapsform, ol.

Vår erfaring er at mange virksomheter som regel har god oversikt over de «viktigste» og største leverandørene, i kroner og øre. Samtidig som det er viktig å ha oversikt over dette, sier åpenhetsloven ingenting om omfang av innkjøp. Den sier derimot noe om «alvorlighetsgraden av og sannsynligheten for negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.» Det er dermed på tide med et aldri så lite skifte i tenkemåte knyttet til risikovurderinger som vi er vant til. Åpenhetsloven legger opp til å gjøre vurderinger basert på hva som er risikoen for at det foreligger sannsynlighet for menneskerettighetsbrudd i leverandørkjeden, og ikke hva som er risikoen for at menneskerettighetsbrudd i leverandørkjeden vil kunne påvirke virksomheten negativt.

Et klassisk eksempel er om en virksomhet benytter seg av et vaskebyrå til vask av kontorlokaler. Sammenlignet med andre leverandører og forretningspartnere, vil omfang av innkjøp fra denne forretningspartneren kunne anses som ubetydelig. Imidlertid kan det være høy risiko for brudd på menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold hos forretningspartneren, særlig om virksomheten ikke har gjort gode undersøkelser og bakgrunnsjekker i

forkant av kontraktsinngåelse. Det er dermed viktig at virksomheter inkluderer vaskebyrået i sin aktsomhetsvurdering.

Steg 4 – Gjennomføre risikobaserte bakgrunnsundersøkelser og kontroller/monitorering

Etter gjennomført risikovurdering vil man sitte igjen med en liste over leverandører og forretningspartnere som man har klassifisert med høy, middels og lav risiko for brudd på menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Disse må man gjøre noe med. Omfang av tiltak vil avhenge av risikograd, samtidig som at forankringen utformet under steg 1 vil kunne spille en rolle. Eksempelvis vil virksomheter med høy grad av risikoaksept kunne innføre minimalt med tiltak knyttet til leverandører og forretningspartnere med lav og middels risiko, mens virksomheter med lav risikoaksept må innføre flere tiltak. Eksempler på tiltak kan være dialog med ledelsen, integrity due diligence, sende ut «supplier questionnaires», stikkprøver og stedlige revisjoner. Andre tiltak kan eksempelvis være kapasitetsbygging, kursing, opplæring og møter.

Vi har bistått flere kunder med utsendelse av supplier questionnaires og opplever det som viktig å finne balansen mellom å etterspørre nyttig informasjon og dokumentasjon fra leverandører (det vil si både det man må ha og det som er fint å ha) og det å ikke be om så mye at det blir for omfattende for leverandører å svare. Det er også viktig at virksomheten klarer å håndtere og vurdere den informasjon og dokumentasjon den mottar fra leverandører, noe som igjen taler for å ikke be om for mye.

Vi opplever at mange virksomheter har vanskeligheter med å få oversikt over hele leverandørkjeden. For noen er det omfattende nok å ha oversikt over førsteleddslverandører, andre har oversikt også over ledd to og tre. På bakgrunn av økt etterspørsel for å forenkle prosessen med å få oversikt over hele leverandørkjeden har PwC utviklet et verktøy som kartlegger hvert ledd med

leverandører helt ned til råvare. Verktøyet fungerer som et kjedebrev og gir virksomheten viktig informasjon om sine leverandørkjeder på en tidseffektiv måte.

Steg 5 – Systematisere og rapportere

Virksomheter vil trolig motta store mengder informasjon og dokumentasjon som følge av oppfølgingsarbeidet knyttet til virksomhetens verdikjede. Det er viktig at virksomheten sørger for god struktur og oversikt over mottatt informasjon og dokumentasjon.

Får du kjennskap til brudd eller andre hendelser gjennom tiltakene iverksatt under steg 4, er det viktig at man gjør ytterligere undersøkelser og dokumenterer oppfølgingsarbeidet.

Vi anbefaler at virksomheter lager et system for håndtering og sammenstilling av informasjon og unngår manuelle prosesser. Ved manuelle prosesser er det etter vår erfaring fort gjort å miste oversikten. Videre anbefaler vi å strukturere informasjonen så snart man mottar den. På den måten er det lett å fange opp forhold tidsriktig, samt at det forenkler rapporteringsprosessen.

Vi opplever at mange virksomheter er usikre på hvordan arbeidet skal rapporteres i henhold til åpenhetsloven, noe som er naturlig da de færreste har rapportert på dette tidligere. Det finnes foreløpig ikke noen standardmal og det er opp til hver enkelt virksomhet å vurdere hvor transparente de ønsker å være, knyttet til arbeidet deres. Loven stiller krav til at virksomheter offentliggjør en redegjørelse for aktsomhetsvurderingene og at redegjørelsen minst skal inneholde:

- I. En generell beskrivelse av virksomhetens organisering, driftsområde, retningslinjer og rutiner for å håndtere faktiske og potensielle negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.
- II. Opplysninger om faktiske negative konsekvenser og vesentlig risiko for negative konsekvenser som virksomheten har avdekket gjennom sine aktsomhetsvurderinger.

- III. Opplysninger om tiltak som virksomheten har iverksatt eller planlegger å iverksette for å stanse faktiske negative konsekvenser eller begrense vesentlig risiko for negative konsekvenser, og resultatet eller forventede resultater av disse tiltakene.

Virksomheter vil løse dette på ulike måter, og vi erfarer at de vurderingene som er gjort under steg 1 knyttet til virksomhetens ambisjon og risikoaksept vil gjenspeiles også i rapporteringen. Enkelte virksomheter velger full transparens, andre velger å dele kun det som er påkrevd i henhold til loven.

Sanksjoner

Det er Forbrukertilsynet som skal føre tilsyn med at bestemmelsene i loven overholdes. Virksomheter som bryter åpenhetsloven, kan ilegges tvangsmulkt dersom de ikke retter seg etter Forbrukertilsynets vedtak, og ved gjentatte overtredelser kan det ilegges overtredelsesgebyr. Forbrukertilsynet har derimot uttalt at deres hovedprioritet i første omgang er å gi veiledning om loven, svare på spørsmål og være i dialog med ulike virksomheter.

Vi opplever imidlertid at lovens strenge potensielle sanksjon ikke kommer fra forbrukertilsynet. Det skyldes at åpenhetsloven er innrettet slik at folkeopinionen har en slags dømmende makt, hvilket kan føre til alvorlige omdømmemessige konsekvenser for den enkelte virksomhet.